

Zygmunt Perz

Wiadomości ogólne o sakramentach w ramach wykładu teologii moralnej

---

Collectanea Theologica 40/2, 167-170

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. ZYGMUNT PERZ SJ, WARSZAWA

WIADOMOŚCI OGÓLNE O SAKRAMENTACH W RAMACH WYKŁADU TEOLOGII MORALNEJ

Postulat współczesnej odnowy teologii moralnej

Sakramentalne znamię ekonomii zbawienia i religijno-moralnego życia oraz związek siedmiu znaków sakramentalnych z życiem chrześcijańskim stanowi uzasadnienie dla postulatu zwracającego uwagę, że chrześcijańska teologia moralna powinna przejawiać w swoim wykładzie i opracowaniu znamię sakramentalne. Spełnienie tego postulatu nie dyktuje z koniecznością umieszczenia w systematycznym wykładzie teologicznego opracowania moralności chrześcijańskiej specjalnego traktatu wszechstronnie wyczerpującego problematykę sakramentów.

Sakramentalne znamię teologii moralnej — jako postulat współczesnej odnowy teologii moralnej — ujawni się bowiem wyraźnie przez organiczne zespolenie problematyki sakramentów z poszczególnymi zagadnieniami życia chrześcijańskiego przy należyтым uwzględnieniu istotnych właściwości znaków sakramentalnych. Zakres zaś problematyki będzie w konkretnym wypadku podyktowany podziałem wykładu teologii systematycznej między poszczególne dyscypliny teologiczne.

Granice tematu

Poniżej przedstawione uwagi zmierzają jedynie do naszkicowania zagadnienia miejsca, zakresu problematyki i metody wykładu ogólnych wiadomości o sakramentach w ramach teologii moralnej. Posiada to bowiem decydujące znaczenie dla dowartościowania roli sakramentów w duchu soborowej odnowy teologii.

Miejsce sakramentologii ogólnej

Wydaje się, że rozważania odnoszące się do moralnej problematyki sakramentów w ogólności winny znaleźć swoje miejsce w ramach wykładu podstaw i ogólnych zasad moralności chrześcijańskiej, a więc w tzw. *principiach*. Wiąże się to z koncepcją wykładu teologii moralnej inspirowanej przez odnowę w myśl wskazań soboru. Ma ona przecież ukazać wzniosłość powołania chrześcijańskiego oraz odpowiedź życiową chrześcijanina.

Zgodnie z tym wskazaniem problematykę teologii moralnej ogólnej, inaczej fundamentalnej, można podzielić na dwie zasadnicze części: teologię

wezwania Bożego i teologię życiowej odpowiedzi człowieka. W teologii wezwania można wyróżnić dwa traktaty: w pierwszym zostanie przedstawiony integralny cel tego wezwania (będzie to odpowiednik klasycznego traktatu o celu ostatecznym); drugi zaś będzie zmierzał do ukazania sposobu realizacji wezwania Bożego, czyli drogi do celu. Tą drogą jest Chrystus w Kościele, w szczególny sposób za pośrednictwem sakramentów¹.

Proponowany układ teologicznego wykładu podstaw moralności chrześcijańskiej przedstawia się więc następująco:

Część I. Teologia wezwania Bożego.

1. Cel wezwania (integralne powołanie człowieka).
2. Droga, czyli sposób realizacji wezwania:
  - a) moralne aspekty chrystologii,
  - b) moralne aspekty eklezjologii,
  - c) moralna problematyka sakramentów w ogólności.

Część II. Teologia życiowej odpowiedzi człowieka.

Zarys problematyki

Punkt wyjścia dla interesującego nas obecnie traktatu stanowi sakramentalna struktura kontaktu człowieka z Bogiem za pośrednictwem Chrystusa-prasakramentu i „przedziwnego sakramentu Kościoła” (KL 5). Na tej drodze odnajdujemy siedem szczególnych znaków, ustanowionych przez Jezusa Chrystusa, w celu ujawniania i realizowania życiowego kontaktu człowieka z Bogiem. W ten sposób w sakramentach znajduje swój wyraz zbawcza ekonomia.

Mówi się również o misterium siedmiu znaków sakramentalnych, którego źródło i szczyt stanowi Eucharystia. W misterium sakramentów wyróżnia się obecnie następujące wątki myślowe: trynitarny — stosunku do Ojca, Syna i Ducha Świętego; eklezjalny, uświęcenia, kultu i paschalno-eschatologiczny.

Spotkanie człowieka z Bogiem za pośrednictwem sakramentów jawi się w świetle Objawienia nie tylko jako spotkanie kultyczne, obdarowujące człowieka, lecz ponadto jako zobowiązujące wezwanie.

Rozległa problematyka moralna wyłania się w związku z analizą znaku sakramentalnego (*sacramentum tantum*). Chodzi w tym wypadku o problematykę sakramentów, o ile są znakami świętymi, materialnymi oraz sprawczymi (inaczej praktycznymi lub skutecznymi). Z tymi zagadnieniami wiąże się bezpośrednio zagadnienia moralne szafarstwa i korzystania z sakramentów, które dotyczą moralności życia sakramentalnego w ścisłym sensie, czyli czynności sakramentalnych.

Wezwanie zawarte w spotkaniu człowieka z Bogiem nie ogranicza się jedynie do czynności sakramentalnych, lecz rozciąga się na całość życia

¹ W nowszych opracowaniach teologii moralnej (por. M a u s b a c h, S t e l z e n b e r g e r, H ä r i n g) nauka o sakramentach znajduje swoje miejsce przede wszystkim w łączności z cnotą czci Bożej (*de religione*). W misterium sakramentów niewątpliwie dominuje aspekt kultyczny, nie wyczerpuje on jednak problematyki sakramentalnej. Jeśli chodzi zaś o spojrzenie na sakramenty z punktu widzenia moralnego, to ukazują się one przede wszystkim jako podstawa moralności chrześcijańskiej.

chrześcijańskiego. W ten sposób wyłania się problematyka moralna życia sakramentalnego w szerszym znaczeniu tego określenia, czyli problematyka życia religijno-moralnego chrześcijanina wyznaczonego w istotny sposób przez sakramenty.

Podstawę zobowiązania do takiego stylu życia stanowi obdarowanie człowieka w sakramentach. Moralną problematykę wartości tego obdarowania i zawartego w nim wezwania należy rozpatrzyć zarówno z tytułu bezpośredniego skutku sakramentalnego spotkania, co z łacińska określa się ogólnie mianem *res et sacramentum*, jak również z tytułu daru łaski, czyli *res sacramenti*.

Ścisły związek sakramentów z moralnością chrześcijańską posiada swoje uzasadnienie właśnie we wpływie, jaki wywierają sakramenty na kształtowanie nie tylko życia, lecz także osobowości chrześcijanina. One tę osobowość tworzą i ją kształtują w płaszczyźnie jej egzystencji i wartości nadprzyrodzonej, jako narzędzia Chrystusa działającego w Kościele. Z kolei wiąże się z tym zagadnienie wartości i konieczności sakramentów dla życia chrześcijańskiego. Stopień zaś zależności i znaczenie sakramentów dla życia chrześcijanina pozwala mówić o moralności chrześcijańskiej jako drodze sakramentów.

Schemat problematyki moralnej o sakramentach w ogólności

Rozdział I. Misterium i sakrament (pojęcia, ich wzajemny stosunek, aspekt osobowy i rzeczowy sakramentów).

Rozdział II. Misterium siedmiu sakramentów:

1. Spotkanie z Trójosobowym Bogiem,
2. Spotkanie w społeczności Kościoła,
3. Spotkanie uświęcające,
4. Misterium kultyczne,
5. Misterium paschalno-eschatologiczne².

Rozdział III. Spotkanie w sakramentach jako dar i wezwanie Boże:

1. Problematyka moralna znaku sakramentalnego (*sacramentum tantum*) — czyli moralność czynności sakramentalnych oraz analiza wymagań i wartości zaangażowania osobowego tak szafarza jak korzystającego z sakramentów,
  - a) sakrament jako znak święty (sakramenty a wiara),
  - b) sakrament jako znak widzialny i materialny,
  - c) sakrament jako znak sprawczy (tzw. „samoczynność” sakramentu a zaangażowanie osobowe; sakramenty a zagadnienie magii).
2. Moralność życia chrześcijańskiego wyznaczonego przez sakramenty:
  - a) zobowiązujące wezwanie uzasadnione darem sakramentalnym,

² Zagadnienia zawarte w wymienionych rozdziałach stanowią zasadniczą podstawę dla moralnej problematyki sakramentów. Można je zastąpić syntetycznymi uwagami wstępnymi, o ile zgodnie z przyjętym podziałem materiału stanowią one przedmiot wykładu teologii dogmatycznej lub wyodrębnionego traktatu o sakramentach.

- b) problematyka moralna obdarowania sakramentalnego:
  - 1° z tytułu bezpośredniego skutku sakramentalnego (*res et sacramentum*) z szczególnym uwzględnieniem konsekracji mocą sakramentalnego charakteru,
  - 2° z tytułu daru łaski (*res sacramenti*),
- c) wymiary-znamiona moralności sakramentalnej.

Rozdział IV. Wartość i konieczność sakramentów dla życia chrześcijańskiego.

Rozdział V. Życie chrześcijańskie jako droga sakramentów.

Metoda wykładu

Za punkt wyjścia wykładu projekt przewiduje przedstawienie wyjątków zaczerpniętych z dokumentów ostatniego soboru, które odnoszą się do sakramentów. Znajduje się w nich pokaźny zestaw wypowiedzi magisterium Kościoła wszechstronnie naświetlający problematykę sakramentów. Ponadto stanowią one konkretny przejaw współczesnego stanu wiedzy teologicznej w dziedzinie sakramentologii.

Wyraźne oparcie wypowiedzi soborowych na danych biblijnych i tradycji dogmatycznej zapewni wykładowi właściwą podstawę Objawienia. Na tym fundamencie należy oprzeć dalsze rozważania analityczne i systematyczne zgodnie z wskazaniami *Dekretu o formacji kapłanów* nr 16 na temat rozplanowania teologii dogmatycznej. W myśl odnowy teologii trzeba będzie zastosować te wskazania w każdym wykładzie teologii systematycznej.

Uwzględnienie metody właściwej rozważaniom teologii moralnej znajdzie swój wyraz w przedstawieniu problematyki pod kątem wezwania Bożego i życiowej odpowiedzi człowieka realizującej się za pośrednictwem sakramentów jako znaków, które z woli Jezusa Chrystusa w szczególny sposób ujawniają i wpływają na życie religijne i moralne chrześcijanina. Wykład powinien zmierzać do ukazania specyficznych właściwości sakramentów oraz ich powiązań z moralnością chrześcijańską w aspekcie zarówno aksjologicznym, jak i normatywnym.